

Sergi Sol i Bros

Joan Coromines, una vida de llegenda

Perquè la del savi Joan Coromines va ser una vida apassionada, una "història irrepètible", amb una successió de vivències protagonitzades en primera persona, que no es poden sinó titllar d'extraordinàries. Perquè no copsar la vivència èpica de Coromines, d'aquest "català de pedra picada" com un dia me'l va descriure el poeta i lingüista Carles Duarte, seria tant com renunciar a l'essència del seu llegat. Si el llibre *Joan Coromines. Una vida de llegenda* hagués tingut pretensions erudites o com a destinari la comunitat científica probablement s'hagués dit *Joan Coromines. El poema de la llengua* plagiant les paraules amb què l'editor Joan Sales donaria la benvinguda al colossal i singular *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Però l'autor no és lingüista, ni aspira a ser-ho. L'autor d'aquesta biografia, abranda a consciència, resulta ser periodista, i la seva intenció primordial és comunicar: divulgar l'existència d'un personatge únic que et fa sentir orgullós de ser català i de plantejar amb vehemència que el nostre poble no s'acaba a l'Ebre sinó que les ciutats d'Alcoi, Xàtiva, Ciutadella o Mequinensa són tan nostrades com Berga o Falset. *Joan Coromines. Una vida de llegenda* s'adreça a tothom que tingui il·lusió per descobrir o conèixer més coses d'aquest home que hauria de ser un referent indiscutible de la catalanitat i del treball.

És imperdonable, encara avui, la justesa de mires d'alguns lingüistes que, sovint amb bona voluntat, patrimonialitzen la figura de Coromines. Però, sobretot, erren de totes totes quan insisteixen a pretendre difondre Coromines des dels seu vessant científic i amb un llenguatge més destinat a formar part d'una ortodoxa classe acadèmica que altra cosa. No s'adonen que té molta més força el savi tossut que conquereix el Cerro Blanco Olonquimini, el penúltim cim verge que quedava als Andes. No era alpinista sinó excursionista, però aquella ascensió que va liderar el 1943 té, sens dubte, un gran mèrit alpinístic. Però és que quants savis d'aquesta magnitud –ningú a tot el món ha deixat un llegat científic tan dens– poden explicar que es van involucrar amb 19 anys en una trama per liquidar un dictador i un rei decrepit? Quants s'han apostat en una isolada tenda esperant les columnes de guerrillers de Macià que somnien alliberar Catalunya? Quants, quan pitjor

Joan Coromines

van les coses, es llancen al carrer, amb les armes a la mà, a defensar la República Catalana de Companys o s'enfronten als militars colpistes a Madrid estant?

Si tots els grans homes, o tots aquells que creuen ser-ho, anhelan reconeixements i lloances d'institucions públiques i privades, a Coromines semblaven destorbar-lo. Quants homes ni dubten davant la possibilitat de ser nomenats membres de la Real Academia Española de la Lengua? Doncs a part de Coromines, Pompeu Fabra. I ambdós pel mateix motiu: perquè no es van deixar utilitzar i perquè la seva fidelitat al país estava per damunt de qualsevol altra consideració. Quants homes refusen sense ni una ombra de dubte rebre la més gran distinció reial "La Gran Cruz de Alfonso X? Quants han respost davant la concessió del Premio Nacional de las Letras Españolas "L'única llengua i l'única nació a les quals reto incondicional homenatge i pleitesia són la llengua i la nació catalanes"? I el festeig de les institucions espanyoles no era gratuït. El més gran diccionari de la llengua castellana el va fer tot solet Coromines, generós de mena, per deixar l'exili americà i poder tornar als Països Catalans i construir els seus monumentals diccionaris: els més brillants i apassionats que es puguin imaginar.

Precisament construir és un verb que s'escau per tot a Coromines. Ell va edificar una obra immensa que va donar nom a la llengua catalana en el context de la romanística, encara

que això li suposés dedicar-hi tota la vida com si l'haguessin condemnat a treballs forçats que, d'altra banda, Coromines va viure amb una fruïció que no pot més que desvetllar un somriure entranyable. Lluny queden, també de mi, personatges incapaços de crear res, incapacitats per fer aflorar res. I que supleixen aquesta mancança, àvids de protagonisme, especialitzant-se en la demolició per apaivagar la seva amargura i fracassos. Per a un poble com el nostre tan necessitat de gent que vulgui construir, l'existència de personatges així no és que sigui nociva, és un desastre. Coromines va haver de patir les escameses de gent que, parapetats sota un pretès vel erudit, posaven tota mena d'obstacles a la seva creativitat. I aquests personatges hi eren, hi són i hi seran. Però mentre que en una cultura forta i amb bona salut no representen cap perill, per a la nostra són una terrible càrrega. No per ser mediocres sinó per pretendre postular-se en l'escena pública a costa dels altres.

Les crítiques dolien, però d'aquestes també se n'aprèn, encara que siguin malintencionades. EL TEMPS és, d'altra banda, una revista que Coromines tenia sempre en ment i de la qual jo sóc subscriptor des dels quinze anys. I és que, de fet, el llibre s'inspira originàriament en una preciosa entrevista que li va fer Joan Francesc Mira en presència d'Eliseu Climent. Sempre és reconfortant que des de l'Avui o Catalunya Ràdio hagin lloat i recomanat Joan Coromines. Una vida de llegenda, o que La Vanguardia se n'hagi fet ampli ressò. O ser saludat amb entusiasme per en Francesc-Marc Àlvaro, l'Oriol Pi de Cabanyes, en Pau Dito Tubau, en Marçal Sintès, en Jordi Llavina o en Carles Duarte. Aquest darrer va ser durant deu anys ajudant de Coromines. I en conèixer-lo ràpidament s'entén per què. Que un home immensament més preparat que

“Coromines continua sent avui un gran desconegut. I aquesta és una vel·leïtat que no ens podem permetre”

tu, és lingüista, un veritable savi i va conviure durant anys al costat de Coromines, afalagui Joan Coromines. Una vida de llegenda té un valor incalculable per a l'autor. I aquesta és l'actitud del vital Duarte, que s'explica, penso, perquè ha entès perfectament el valor i el missatge del llibre més enllà de la seva faceta de lingüista. Ell, com pocs, podria escriure Joan Coromines. El poema de la llengua.

Coromines continua sent avui un gran desconegut. I aquesta és una vel·leïtat que no ens podem permetre. A Coromines se l'ha de difondre, fent un especial èmfasi en aquest català que no es va doblgar mai. Aquest home l'hauríem d'eleva a l'altar de la catalanitat, el pròisme i el treball. No perquè ell s'ho mereixi —que s'ho mereix— sinó perquè com a poble necessitem referents èpics que fomentin l'autoestima, que ens mostrin, insubornables, el camí. A Joan Coromines l'hem de situar en l'imaginari nacional de tots els catalans. Li ho devem a ell, però sobretot ens ho devem a nosaltres mateixos si anhelem ser un dia un poble com qualsevol altre poble del món amb un futur viable i digne. I Coromines és, tot ell, una evidència aclaparadora de dignitat i coratge.

Autor de Joan Coromines. Una vida de llegenda (Edicions 62)

Alfons Llorenç

Trossos i mossos

Llibres del Consolat

La sessió del Consell de la ciutat de València del 4 de juny de 1407 va prendre una notable solemnitat per uns moments. Es va discutir l'encàrrec d'un llibre. I, som un poble de llibres fonamentals de furs, fets, obres, trobes, espills, somnis... I, aquest, que ja era un text principal, havia de ser un llibre essencial, i, damunt, si fóra possible, el volum més luxós, el més sumptuós del

món. Es tractava de copiar i il·lustrar el *Llibre del Consolat de Mar*, que, dipositat en l'escribania de la Sala —encara és una joia singular de l'Arxiu Municipal de València—, servira de referent i guiatge permanent a la cort i als homes de mar. No es podien parar en minúcies ni en despeses —“llibre gran de pergami i bella forma”—, es desitjava una obra d'art, que testimoniés i reflectís la identitat i l'esplendor universal de la València del XV.

El *Llibre del Consolat de Mar* és una de les nostres majors creacions culturals.

Per això, els jurats valencians llogaren els més reeixits professionals “en semblants casos experts”, els qui treballaven per a reis i bisbes: l’“il·luminador” Domènec Crespí, l’“escriptor de lletra formada” Jaume Gisbert i el “pellicer” Joan Scot, que va furnir “VII dotzenes de pergamins de cabrits tolosans” per als 122 folis del manuscrit. Dos anys tardaren a lliurar una obra que recopila vells costums de mar barcelonines del XIII i noves ordenacions

valencianes del XIV, que li donaren la forma definitiva, amb què es va regular durant segles la navegació i el comerç a la Mediterrània, influint en el dret mercantil internacional fins als nostres dies; un monument jurídic del nostre poble, una de les nostres majors creacions culturals. Amb el *Llibre del Consolat de Mar* els consellers volgueren palesar la preeminència dels burgesos sobre els aristòcrates i fer homenatge a uns usos i unes institucions que portaren la València medieval al seu cim.